

18.5.2016

SOSTE & EAPN-FIN: Näkemyksiä EU-ohjausjaksosta 2016

SOSTE ja EAPN-Fin suosittelevat:

Suomen on otettava köyhyyden vähentäminen vakavasti

Köyhyys- ja syrjäytymisriski kasvaa Suomessa. Suomi on sitoutunut Eurooppa 2020 -strategian tavoitteissaan vähentämään köyhyys- ja syrjäytymisvaarassa elävien ihmisten määrää 150 000 vuosien 2010-2020 välillä (tavoitteena 770 000). EU-komissio on todennut, että vuodeksi 2020 asetetun tavoitteen saavuttaminen tulee olemaan vaikeaa. Köyhyysriski kosketti vuonna 2014 noin 909 000 henkilöä.

Kelan ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen mikrosimulaatiot osoittavat, että köyhyysriski kasvaa edelleen vuonna 2015. Pitkäaikaistyöttömyyden ja kotitalouksien velkaantumisen kasvun sekä jo tehtyjen ja suunniteltujen leikkausten johdosta köyhyys- ja syrjäytymisriski nousee edelleen tulevina vuosina.

Komissio on Suomen maaraportissa tuonut esille, että alhainen inflaatio ja hidas kasvu voivat vaikuttaa kielteisesti köyhiin ikääntyneisiin henkilöihin ja erityisesti naisiin: Monet hallituksen toimenpiteet saattavat vaikuttaa yli 65-vuotiaiden entuudestaan suuren köyhyysriskin kohoamiseen Suomessa, kun vanhuusiän köyhyys on aikaisemmin laskenut.

Komissio on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että lasten päivähoito-oikeuden suunniteltu rajaaminen toisen vanhemman ollessa kotona (esim. opiskelun tai työttömyyden vuoksi) voisi vaikuttaa kielteisesti vähäosaisiin. Riskinä on, että juuri ne lapset, jotka hyötyisivät sosiaalisista kontakteista ja laadukkaasta varhaiskasvatuksesta, jäisivät kotiin. Tutkimukset osoittavat, että jos haluamme ehkäistä syrjäytymistä, niin sijoittaminen varhaiskasvatukseen on kannattavampaa ja tuottoisampaa kuin mikään muu koulutuksellinen investointi.

Helmikuussa 2015 Euroopan Neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitean katsoi Suomen rikkovan Euroopan sosiaalista peruskirjaa. Komitea totesi, että Suomen perusturvaetuuksien ja sosiaaliavustusten taso on huomattavasti pienempi kuin sen artiklojen 12 ja 13 edellyttämä taso. Suomen tasoisilla etuuksilla eivät ihmiset tule edes minimitasolla toimeen. Tällä hetkellä Suomessa on jo 130 000 pitkäaikaistyötöntä, jotka joutuvat elämään alle 600 euron työmarkkinatuen varassa. Euroopan sosiaalinen peruskirja edellyttäisi työmarkkinatuen tason nostamista ainakin kolmanneksella.

SOSTE ja EAPN-Fin muistuttavat Suomen hallitusta sen sitoumuksista. Kaikki Eurooppa 2020 -strategian tavoitteet tulee ottaa vakavasti ja nykyinen köyhyys- ja syrjäytymiskehitys pysäyttää. Köyhyys ja perusturvan taso eivät ole vain moraalisia ja valtiontaloudellisia kysymyksiä, vaan kyse on ihmisoikeuksien toteutumisesta. Sosiaaliturvaetuuksien tasoa on korotettava, jotta Suomi täyttäisi Euroopan sosiaalisen peruskirjan edellyttämän tason ja köyhyys vähenisi. Työn ja sosiaaliturvan yhteensovittamista on kehitettävä siten, että silpputyötä tekevätkin on mahdollisuus kohtuulliseen elämään.

Pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon on panostettava

Komissio on huolissaan pitkäaikaistyöttömyyden kasvusta Suomessa. Keskeinen ongelma on, että huomattavan monet pitkäaikaistyöttömät siirtyvät Suomessa työvoiman ulkopuolelle. Komissio on todennut, että aktiivisen työmarkkinapolitiikan määrärahojen leikkaamisella työttömyyden kasvaessa voi olla kielteisiä vaikutuksia. Se voi vaikuttaa erityisesti niihin, jotka ovat kauimpana työmarkkinoilta.

Jo tuhannen ihmisen pysyvä syrjäytyminen työmarkkinoilta tarkoittaa vuositasolla 20–40 miljoonan euron BKT:n menetystä, johon nykyolosuhteissa ei ole varaa. Mitä suurempi osa työttömistä ajautuu tulevaisuudessa syrjään työmarkkinoilta, sitä enemmän sosiaaliset ongelmat ja terveysongelmat lisääntyvät, jolloin korjaavien sosiaali- ja terveyspalveluiden tarve kasvaa. Myös toimeentulo-ongelmat liittyvät keskeisesti pitkäaikaistyöttömyyteen.

SOSTE ja EAPN-Fin suosittelevat, että työllisyysmäärärahojen leikkauksista luovutaan. Erityisesti määrärahoja on saatava lisää työllistämistukiin, kuten palkkatukeen ja starttirahaan. Työvoiman koko potentiaali on saatava käyttöön väestön ikääntymisen haittavaikutusten lieventämiseksi. Työllisyysneuvosto ja pitkäaikaistyöttömyyden kasvun ehkäisy on keskeinen sosiaali- ja terveyspoliittinen hyvinvointi-investointi. Esimerkiksi palkkatuella on myös laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia, sillä palkkatukityöllistäminen mahdollistaa monien yleishyödyllisten toimintojen ylläpidon ja kehittämisen.

Sote-uudistuksen tulee kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja

Sote-uudistuksen tulee kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja ja lisätä palvelujen laatua ja saatavuutta. Julkisen vallan on varmistettava yhdenvertaisuuden toteutuminen. Erityisestä huomiota on kiinnitettävä huono-osaisten ja eri erityisryhmien palvelujen toteutumiseen ja aseman kohentamiseen. Maakuntien kantokykyä ja asiakkaan saamaa palvelujen laatua on seurattava ja arvioitava säännöllisesti. Palvelurakennetta on kehitettävä asiakas- ja potilasturvallisuuden sekä palvelun laadun vahvistamiseksi.

Nykyistä suuremmat yksiköt mahdollistavat osaamisen keskittämisen ja erikoistumisen vaativiin tilanteisiin. Oikea-aikaisen avun, hoidon sekä hoivan turvaamisen näkökulmasta on tärkeää saattaa perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoidon yhteen, samoin lisätä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteistyötä niissä kysymyksissä, joissa se on tarkoituksenmukaista. Asiakaskokemukset arjen palvelutilanteista on dokumentoitava ja saatava hyödyttämään palvelujen kehittämistä. Erilaisille kansalais- ja asiakasryhmille on oltava käytössä räätälöityjä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. On tarkkaan määriteltävä, missä sosiaali- ja terveyspalveluissa valinnanvapaus on mahdollinen. On myös huomioitava ihmisten erilaiset mahdollisuudet ja kyvyt tehdä valintoja ja turvattava heille mahdollisesti päätöksenteossa tarvittava tuki. Valinnanvapauden tarkoituksena tulee olla erityisesti perustason palveluiden vahvistaminen ja sen avulla on turvattava nykyistä nopeampi hoitoon ja hoivaan pääsy.

SOSTE ja EAPN-Fin painottavat, että Sote-uudistus tulee toteuttaa tavalla, joka mahdollistaa terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisen ja laadukkaiden palvelujen saavutettavuuden kaikille. Terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisen tulee olla sote-uudistuksen lähtökohta, joka näkyy myös konkreettisissa toimissa. Terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen edellyttää mm. huono-osaisten erityisryhmien palvelujen turvaamista ja resursointia sekä panostamista hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Koulutus on investointi tulevaisuuteen

Komissio on huolissaan siitä, että koulutukseen suunnitellut säästöt voivat vaikuttaa kielteisesti esiopetukseen, ylempään keskiasteen kouluverkostoon, korkea-asteen oppilaitoksiin, ammattikoulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen. Komissio huomauttaa, että Suomi poikkeaa EU:n yleisestä suuntauksesta, jossa työvoimasta on tulossa yhä korkeammin koulutettua. Tämä kehitys saattaa rajoittaa mahdollisuuksia talouskasvuun tulevaisuudessa entistä enemmän osaamista edellyttävillä teollisuuden ja palvelujen aloilla.

Koulutus on sivistyksen ja tasa-arvoisen sekä eheän yhteiskunnan peruspilari. Suomalaisen yhteiskunnan vahvuudet ovat perustuneet kattavaan ja laadukkaaseen julkiseen koulutusjärjestelmään, joka on ollut perhetaustoista riippumatta kaikkien ulottuvilla. Opiskelu ja koulutus ovat yhteiskunnalle kasvua ja hyvinvointia tuottavia investointeja ja siksi niistä leikkaaminen ei ole edes heikossa taloudellisessa tilanteessa perusteltua. Koulutukseen investointi on samalla myös investointia terveyteen: mitä korkeammin ihminen on koulutettu, sitä enemmän terveempiä elinvuosia ja sitä terveemmät elintavat hänellä on tilastollisesti.

SOSTE ja EAPN-Fin suosittelevat, että koulutukseen suunniteltuja säästöjä perutaan ja koulutuksen investointiluonne ymmärretään. Suomalaisen yhteiskunnan eheys ja Suomen talouden menestys nojaavat tulevaisuudessakin kattavaan ja laadukkaaseen koulutukseen, johon investoiminen maksaa itsensä takaisin kasvavana hyvinvointina, terveytenä ja kilpailukyknä.

Talouden uudistumiseen ja kysyntävajeeseen voidaan vaikuttaa kotimaisin investoinnein

Komission kasvuselityksessä marraskuussa 2015 EU:ssa vuonna 2016 harjoitettavan talous- ja sosiaalipolitiikan yhtenä painopisteenä oli investointien käynnistäminen uudelleen. Erityisen hyvin tämä tavoite sopii Suomen talouteen, jossa investoinnit supistuivat vuonna 2015 neljättä vuotta peräkkäin. Komission mukaan Suomen investointihaasteet liittyvät julkiseen hallintoon, palkkoihin ja palkanmuodostukseen, tutkimukseen, kehitykseen ja innovointiin sekä alakohtaiseen sääntelyyn.

Suomessa on syytä panostaa lähitulevaisuudessa asunto- ja infrastruktuuri-investointeihin sekä T&K-investointeihin, joiden supistuminen on ollut Suomessa viime vuosina muuta Eurooppaa nopeampaa. Ulkomaisten suorien investointien houkuttelemisen lisäksi talouden uudistumiseen ja kysyntävajeeseen voidaan vaikuttaa kotimaisin julkisin ja yksityisin investoinnein. Erityisesti asuntoinvestoinnit pääkaupunkiseudulla sekä liikenneinvestoinnit ovat tulevana vuosina keskeisiä talouden rakenteiden uudistamisessa.

SOSTE ja EAPN-Fin suosittelevat, että julkisia investointeja erityisesti asumiseen ja liikenneinfrastruktuuriin lisätään tulevina vuosina. Samalla on purettava esteitä yksityisiltä asuntoinvestoinneilta esimerkiksi kaavoitusmenettelyjä uudistamalla. T&K-investointeja on lisättävä sekä yksityisellä että julkisella sektorilla.

Lisätietoja

puheenjohtaja Tiina Saarela, EAPN-Fin, p. 050 344 8573, tiina.saarela@evl.fi

pääsihteeri Vertti Kiukas, SOSTE, p. 040 592 4287, vertti.kiukas@soste.fi

Linkki EAPN-Finin nettisivuille varjosuositukseen:

www.eapn.fi/eapnn-nakemyksia-eu-ohjausjaksosta-2016/

EAPN-FIN - Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto on avoin verkosto köyhyyttä ja syrjäytymistä vastaan toimiville järjestöille, ryhmille ja kansalaisille. www.eapn.fi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallinen kattojärjestö, joka kokoaa yhteen yli 270 sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteisöä. SOSTEn tavoitteena on sosiaalisesti eheä, terve ja aidosti osallistuva yhteiskunta, jossa järjestöillä on vahva rooli. www.soste.fi